



KÖNNUN Á BÚSETU Í „EFRI“ GLAUMBÆ

KÖNNUNARSKURÐIR UNDIR VEGGI Í GLAUMBÆ Í SKAGAFIRÐI



Byggðasafn
Skagfirðinga

ÁSTA HERMANNSDÓTTIR
BYGGÐASAFN SKAGFIRÐINGA
2026/282

Höfundur: Ásta Hermannsdóttir. 2026/282

Mynd á forsíðu: Horft yfir könnunarskurðinn frá 2023 og út húsasundið til norðurs.

© Byggðasafn Skagfirðinga, 2026. Öll réttindi áskilin.

Efnisyfirlit

INNGANGUR	2
UM GLAUMBÆ	3
RANNSÓKN 2023	3
AÐFERÐAFRÆÐI	4
BORKJARNAR	4
UPPGRÖFTUR Á KÖNNUNARSKURÐI	8
GJÓSKULAGAGREINING	11
RANNSÓKN 2025	12
AÐFERÐAFRÆÐI	12
BORKJARNAR	12
UPPGRÖFTUR Á KÖNNUNARSKURÐI	15
SAMANTEKT	20
HEIMILDASKRÁ	21
VIÐAUKI 1	22
SNIÐTEIKNINGAR.....	22
2023 - SNIÐ	22
2025 - SNIÐ	25
2023 - KJARNAR.....	28
VIÐAUKI 2	31
SÝNI	31

Inngangur

Fornleifadeild Byggðasafns Skagfirðinga gerði könnunarskurði í húsasund í torfbænum í Glaumbæ í Skagafirði þar sem einstakt tækifæri skapaðist þegar taka þurfti niður torfveggi og endurhlaða á milli eldhúss og Bláustofu árið 2023 og litla búrs og Suðurstofu árið 2025.

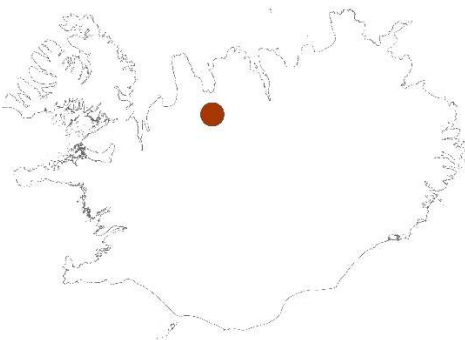
Ekki hafa verið grafnir könnunarskurðir áður undir veggi í Glaumbæ í fornleifafræðilegum tilgangi. Gerðar voru fornleifarannsóknir í Glaumbæ á árunum 2001-2014, m.a. borkjarnarannsóknir utan við torfbæinn, og gáfu þær til kynna að búseta í „efri“ Glaumbæ væri líklega frá 11. öld. Niðri í túninu neðan við safnsvæðið, á svökölluðum „neðri“ Glaumbæ, er að finna skála frá 9.-10. öld. Líklegt þótti að bærinn hefði verið fluttur upp í „efri“ Glaumbæ á 11. öld (John M. Steinberg, 2022). Niðurstöður þeirrar rannsóknar sem hér verða gerð skil og fram fór á árunum 2023 og 2025 benda þó til þess að hugsanlega hafi verið búseta á báðum stöðum strax fyrir árið 1000.

Ásta Hermannsdóttir fornleifafræðingur sá um undirbúning, vettvangsvinnu og úrvinnslu. Guðmundur St. Sigurðarson, minjavörður Norðurlands vestra, var til aðstoðar og ráðgjafar við vettvangsvinnuna þar sem Glaumbær er friðlýstur.

Vegna aðstæðna á uppgrafterstöðunum, þar sem þykkir torfveggir Glaumbæjar umlykja könnunarskurðina, eru GPS mælingar ekki sérlega nákvæmar. Líta verður svo á að hnítþekktum borkjarna og staðsetningum könnunarskurða í landupplýsingagögnum geti skeikað um 0,5-1,5 m.

Rannsóknarnúmer Minjastofnunar Íslands: 202309-0067 og 202505-0105

Rannsóknarnúmer Þjóðminjasafns Íslands: 2023-71 og 2025-28



Um Glaumbæ

Glaumbær var stórbýli og kirkjujörð. Fyrstu heimildir um kirkju í Glaumbæ eru frá 11. öld, en Þorfinnur karlsefni er sagður hafa reist móður sinni, Guðríði Þorbjarnardóttur, þar kirkju um árið 1035 (Sigríður Sigurðardóttir, 2011: 3). Glaumbær er ekki landnámsjörð, en jörðin var talin annað tveggja höfuðbýla í landnámi Úlfhljóts, sem nam Langholtið (Ólafur Lárusson, 1940: 97). Rannsóknir sem fóru fram í Glaumbæ á árunum 2001-2014 renna stoðum undir að búseta hafi verið hafin í Glaumbæ á 10. öld, og jafnvel þeirri 9. (John M. Steinberg et al., 2022). Skáli, öskuhaugur, jarðhýsi og einhvers konar útihús fundust við rannsóknirnar í túninu neðan, austan, við bæjarstæði „efri“ Glaumbæjar (*ibid*: 1). Borkjarnarannsókn var gerð í „efri“ Glaumbæ sem benti til þess að svæðið austan við torfbæinn, og huganlega undir honum, hefði verið orðið bæjarstæði á 11. öld, en minjar annars staðar á svæðinu voru yngri. Engar vísbendingar fundust um mannvist undir 1000 gjóskulaginu, þar sem það á annað borð fannst í kjörnum (*ibid*: 44-46).

Síðasta fólkið flutti út úr torfbænum í Glaumbæ árið 1947 og var húsið þá friðlýst. Var þar stofnað byggðasafn strax árið 1948 sem enn er starfandi (Byggðasafn Skagfirðinga, e.d.).

Rannsókn 2023

Þar sem rífa þurfti og endurhlaða tvo veggja Glaumbæjar var ákveðið að nýta það einstaka tækifæri til að kanna aldur mannvistar í „efri“ Glaumbæ. Vísbendingar fundust við rannsóknir fyrr á öldinni um að elstu mannvist í „efri“ Glaumbæ væri að finna á þessu svæði, þ.e. elsta mannvistin sem fannst á svæðinu kom úr borkjörnum rétt austan við torfhúsið. Stóra spurningin er hvort bæjarstæði Glaumbæjar hafi verið fært frá „neðri“ Glaumbæ (þar sem skálinn er) og upp á „efri“ Glaumbæ á einhverjum tímapunkti eða hvort búseta hafi verið á báðum svæðum á sama tíma. Hingað til hefur verið talið að „neðri“ Glaumbær, þ.e. skálinn í túninu og tengdar byggingar, hafi verið í byggð fram undir 1100 og þá hafi búseta færst upp í „efri“ Glaumbæ. Árið 2023 var grafinn einn könnunarskurður, 1,15x0,75 m að stærð, innarlega í sundinu á milli eldúss og Bláustofu. Staðsetning skurðarins var ákveðin eftir að teknir höfðu verið sjö borkjarnar. Tveir þeirra (teknir á sama stað, einn lítill og síðan einn stór) sýndu mannvistarlög; torf og meint gólflog, og var því ákveðið að grafa þar niður. Í öðrum kjörnum var einnig mannvist, en ekki eins afgerandi.

Í könnunarskurðinum var efst torfveggur sem greinilega var viðgerð á eldri vegg. Undir honum var litríkur, gamall torfveggur. Sá veggur náði á ca 1,1 m dýpi. Undir honum voru torfleifar og gólfög, um 30 cm í allt. Meginniðurstaðan er að seinni tíma framkvæmdir/viðgerðir hafa ekki eyðilagt alla eldri mannvist á staðnum. Vísbendingar eru um mannvist undir því sem talið er vera 1000 gjóskan og einnig fast ofan á því sem gæti verið landnámsgjóskan. Gjóskulagarannsókn staðfesti að 1000 gjóskan væri að öllum líkindum rétt túlkuð, en ekki var hægt að greina meinta landnámsgjósku þar sem sýnið var of jarðvegsblandað, en í því var þó gjóska. Því er ljóst að fyrri hugmyndir um búsetu í Glaumbæ gætu þolað endurskoðun. Ekki var þó hægt að staðfesta með öyggjandi hætti með þessari rannsókn að íveruhús hafi verið í „efri“ Glaumbæ fyrir 1000, en þar voru íbúar sannarlega með athafnir sem skildu eftir sig kolað lag, líklega gólflög.

Skrár má finna aftast í skýrslu.

Aðferðafræði

Teknir voru sjö borkjarnar í húsasundinu, fimm með litlum bor (40 mm) og tveir með stórum bor (65 mm). Voru niðurstöður borkjarnanna notaðar til að velja stað til að grafa könnunarskurð. Var skurðinum valinn staður þar sem greinileg torflög og vísbendingar um hugsanleg gólfög og gjósku sáust í kjörnum sem náðu eins langt og borinn komst (þar sem kjarnar 1, 5 og 7 voru teknir um það bil).

Grafinn var könnunarskurður, þrjú snið teiknuð á þremur hliðum (austur, suður og vestur) og jarðlögum í þeim lýst. Grafið var hratt með skóflu niður í gegnum efstu torflög en eftir að mannvist fór að verða greinilegri, og gólfög að koma í ljós, var skipt yfir í múrskaið.

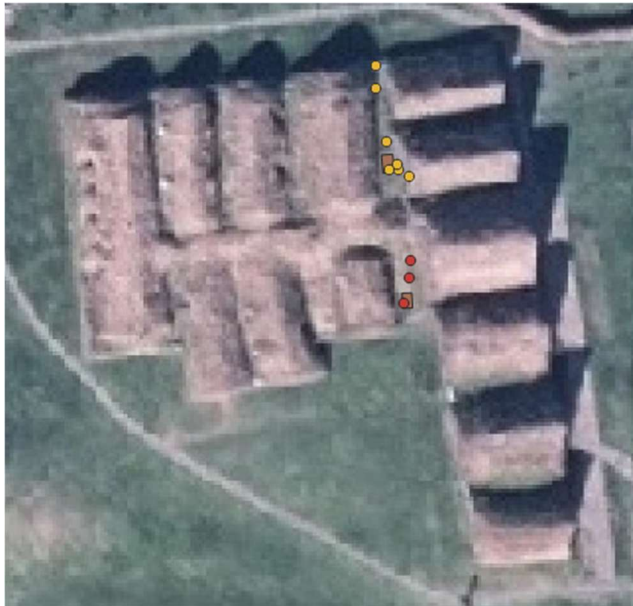
Gjóskulagasýni voru tekin úr tveimur lögum sem talin voru *in situ* nærri botni skurðarins (sýni 5 og 11).

Borkjarnar

Lega ISN93

No.	Skýring	X	Y
1	Litli bor	476745	568218
2	Litli bor	476744	568220

3	Litli bor	476743	568223
4	Litli bor	476743	568225
5	Stóri bor	476745	568219
6	Stóri bor	476745	568218
7	Stóri bor	476744	568218



Í öllum kjörnunum fannst einhver mannvist en þó mismikil. Kjarnar 1, 3, 4 og 5, voru teiknaðir upp og má sjá þær teikningar í fylgiskjali. Könnunarskurður var tekinn þar sem kjarnar 1, 5 og 7 voru teknir.

Mynd 1. Borkjarnar í Glaumbæ. Gulir kjarnar eru frá 2023, rauðir kjarnar frá 2025.



Mynd 2. Borkjarnar. Nærmynd og númer kjarna.



Mynd 3. Kjarni 5. Hér sést vel hversu torfrikir borkjarnarnir sem teknir voru á sama stað og könnunarskurðurinn voru.



Mynd 4. Staðsetning könnunarskurðar í sundinu á milli Bláustofu og eldhúss, Glaumbæjarkirkja sést fyrir utan sundið. Horft til norðurs.

Uppgröftur á könnunarskurði

Lega ISN93: 476744, 568219

Stóri borinn hafði náð sýni niður á 1,3 m dýpi (kjarni 7) þar sem greinileg voru torf- og gólfloög. Borinn náði ekki til botns í mannvistinni þar sem hann lenti á steini. Þrátt fyrir það þótti full ástæða til að kanna þessa mannvist betur. Torf reyndist vera niður á 110-115 cm dýpi, dýpri endinn norðan megin. Skurðurinn var stækkaður aðeins þegar komið var undir botn þar sem hann var orðinn mjög djúpur og erfitt að athafna sig. Lokadýpt skurðar var um 1,45 m, stærð 1,15x0,75 m.

Sniðteikningar eru í viðauka.



Mynd 5. Könnunarskurðurinn við lok rannsóknar, 1,45 m djúpur. Efst er torfúr viðgerðum frá 20. öld. Norður er til hægri.



Mynd 6.
Suðursnið við
teikningu.



Mynd 7. Botn eftir
lokahreinsun.
Mjög litrikt torf í
veggjum allan
hringinn. Norður
er til hægri.

Túlkun

Greinilegt er að bygging hefur staðið á þessum stað lengi, enda var gríðarmikið torf greinilegt í könnunarskurðinum. Torfið var ekki allt eins og því hægt að greina fleiri byggingarfasa. Efst sást mjög greinilega viðgerð á veggnum frá 20. öld, en þar undir var eldra og mun litríkara torf. Undir torfinu, á um 118 cm dýpi, fóru að koma vísbendingar um hugsanleg gólf. Ofan við það, á um 105-113 cm dýpi höfðu komið fram steinar, en þeir mynduðu þó ekki neinn sérstakan strúktúr. Upp að steinunum og undir þeim var svo meint gólf. Gólfín voru mörg og ólík, sum móaska, önnur grá og greinilega í mannabústað, en einnig lög sem virtust geta verið úr útihúsi. Neðarlega í gólfbunkanum var eins konar járnútfellingapanna; mjög hart lag af samþjöppuðum mýrarauða sem líklega hefur seytlað niður úr torfinu og stoppað á þéttari lögum og pressast saman með tímanum.

Neðarlega [lag 8 í vestursniði] var mjög dökkt og mjúkt lag, sem virtist lífrænt og minnti helst á mótorf. Undir þessu dökka lagi var meint 1000 gjóska, örþunn, og undir henni kolalag, meint gólf, einnig örþunnt. Þegar hér er komið sögu voru lögin orðin svo þunn að það var vart hægt að teikna þau svo skiljanlegt væri inn á teikninguna. Undir kolalaginu, meintu gólfi, var örþunnt rauðalag og síðan kolagólf, 4-8 mm þykkt.



Mynd 8. Gólf (svart) undir 1000 gjóskunni (grængráleit á myndinni).

Undir því var önnur gjóska sem virtist tvískipt og gæti verið LNL. Öll lög voru mjög þunn og því erfitt að gera þeim skil í gögnum. Ekki sáust sömu lög alls staðar í skurðinum og víðast voru gjóskulögin og kolagólfið ekki greinanleg. Vísbendingar voru annars staðar í skurðinum um blönduð lög; uppmokstur og rask, og því líklegt að seinni tíma athafnir hafi einungis skilið eftir þennan litla hluta sem fannst. Neðst var rauð-gulleitt náttúrulegt lag [H3/H4].

Í öllu falli er ljóst að hér eru vísbendingar um mannvist, og mögulega búsetu, í „efri“ Glaumbæ fyrir árið 1000, þar sem gjóskulagagreining staðfesti túlkun 1000 lagsins á vettvangi. Erfitt verður að sanna eða afsanna tilvist íveruhúss á staðnum þar sem Glaumbær stendur nú ofan á þessu svæði, en hver veit hvaða rannsóknartækifæri framtíðin ber í skauti sér.



Mynd 9. Vestursnið. Múrskeiðin bendir á 1000 gjóskulagið, undir því er örþunnt rauðalag og undir því kolagólf.

Gripir/sýni

Tveir gripir fundust við rannsóknina, bútur úr nælönneti (nót) og smá járnbrost, bæði í ungu viðgerðartorfi, og var þeim fargað.

Við rannsóknina voru tekin 11 sýni, þar af tvö (no. 5 og 11) meint gjóskulagasýni, sem send voru í greiningu. Önnur sýni voru úr mannvistarlögum, eða meintum mannvistarlögum, og verður þeim fleytt.

Sjá sýnaskrá í viðauka.

Gjóskulagagreining

Gjóskulagasýni voru send Magnúsi Á. Sigurgeirssyni jarðfræðingi til greiningar.

Sýni no. 11, meint LNL, var of jarðvegsblandað til að hægt væri að greina það.

Sýni no. 5 var greint sem líklegt Vj~1000. Magnús segir um sýnið: „Hér er um fínkorna ösku að ræða, í meðallagi aðgreinda (e. sorting). Glerið er móbrúnt með nokkru af svörtum innlyksum (míkrókristöllum). Litið er um dökk ógegnsæ korn (<10%). Stöku rauð gjallkorn eru í bland. Fremur lítið er um kristalla (<2%),, (Magnús Á. Sigurgeirsson, tölvupóstur 18. febrúar 2024).

Rannsókn 2025

Þegar í ljós kom að fara þyrfti í aðra stóra framkvæmd í Glaumbæ árið 2025 var ákveðið að klára ekki skýrsluna fyrir rannsóknina 2023 fyrr en búið væri að gera sambærilega rannsókn í tengslum við þá framkvæmd, enda umundið á milli litla búrs og Suðurstofu að ræða, sem er beint suður af rannsóknarsvæðinu 2023, hinum megin við bæjargöngin. Milli skurðanna tveggja eru um, eða tæplega, 8 m, en þar sem GPS mælingar eru ónákvæmar sökum slæmra skilyrða í þrengslum milli torfveggja bæjarins er ekki hægt að gefa upp nákvæmari staðsetningar eða fjarlægðir.

Aðferðafræði

Teknir voru þrír borkjarnar í sundinu þegar búið var að rífa vegginn og var könnunarskurði valinn staður við syðsta borkjarnann, en þar sýndu neðstu lög kjarnans að líklega hefði verið grafið niður á H3 gjóskulagið og reistur á því veggur í fyrndinni. Uppgröftur fór fram dagana 28. maí (borkjarnar), 30. maí og 10. júní. Rannsókn tafðist vegna júníhrets og mikillar úrkomu. Voru aðstæður metnar þannig 2. júní að ekki þótti forsvaranlegt að klára uppgröft þann daginn vegna aðstæðna og því var ekki tekið til við að klára neðstu lög og teikna snið fyrr en 10. júní.

Borkjarnar

Teknir voru þrír borkjarnar, allir 40 mm, í húsasundinu: kjarni 1 var tekinn syðst, kjarni 2 fyrir miðju og kjarni 3 nyrst. 85 cm voru á milli kjarna 1 og 2, og 60 cm á milli kjarna 2 og 3.

Lega ISN93:

No.	X	Y
1	476745	568210
2	476745	568211
3	476746	568212

Í kjarna 1 var rauðleitt torf, frekar laust í sér niður á 18 cm. Undir því voru klár skil og við tóku gráleitari lög og fjölbreyttari í um 2 cm, mögulega gólf (?). Við 20 cm var gróft og flyksótt lífrænt lag með járnútfellingum, undir því ljósgrátt og leirkennt lag, og síðan brúnleitara með járnútfellingum, allt torflög. Neðarlega var vísbending um rask (H3 blandað jarðvegi) og neðst, á 40 cm dýpi, var mjög skörp H3 með fláa, sem benti til rasks.

Í kjarna 2 var torf, leirkennt og yfirleitt grá-brúnleitt en einnig rauðleitt, niður á 45 cm dýpi. Þar neðan við var lífrænt dökkt lag, en án kola. Undir því var gulleit gjóska H3, á 50 cm dýpi, og þar með komið niður í óhreyfð náttúruleg jarðlög.

Í kjarna 3 var rauðleitt torf efst, laust í sér, niður á 23 cm dýpi. Þar tók við ljósara og grárara, mjög leirkennt, torf niður á 50 cm dýpi. Neðan við það var fjölbreyttara torf og hugsanlega fylling í vegg niður í 60 cm. Undir því var náttúrulegt lag, en einnig komið niður á stein.

Kjarnarnir voru staðsettir þannig að kjarni 1 var lægst í landinu, kjarni 2 eilítið hærra og kjarni 3 enn hærra (jarðvegurinn hækkaði í átt að göngunum, til norðurs) og því er munur á dýpt mannvistarlaganna, en líklega er botninn í H3 raunverulega á áþekkri dýpt alls staðar.



Mynd 10. Botninn á kjarna 1. Hér sést greinilega fláinn á H3 sem var ástæða þess að könnunarskurðinum var valinn hér staður.



Mynd 11. Torflög neðarlega í kjarna 2.

Uppgröftur á könnunarskurði

Lega ISN93: 476745, 568210

Skurðinum var valinn staður þar sem kjarni 1 var tekinn, enda var vísbending um mannvist þar niður á H3 og áhugaverður skái á H3 í kjarnabotninum. Skurðurinn var um 60x90 cm og sneri norður-suður. Austurbakki skurðarins var sniðið sem myndaðist þegar veggurinn var rifinn og er hann því mun hærri en aðrir bakkar, eða um 2,4 m.

Sniðteikningar fyrir norður- og suðursnið talast algerlega á og því eru sömu einingánúmer fyrir lögin á báðum teikningum. Sniðteikningar eru í viðauka.



Mynd 12. Norðursnið, fullgrafið.



Mynd 13. Suðursnið fullgrafið.



Mynd 14. Austursnið, fullgrafið.



Mynd 15. Hér sést vel veggur neðst í könnunarskurði. Vinstra megin er komið niður í óhreyfða forsögulega gjósku H3. Hægra megin við miðja mynd er torf í vegghleðslu og hægra megin við það fylling í vegg. Horft til suðurs.

Túlkun

Í könnunarskurðinum eru að megninu til greinileg torflög og vísbendingar um breytingar og/eða lagfæringar á torfveggjum. Elstur er torfveggur [9] sem virðist hafa verið hlaðinn úr hnausum á niðurgrafið yfirborð í H3/H4 [10]. Sjá mátti rekuför í náttúrulegri gjóskunni þegar búið var að grafa burt vegginn. Vestan við hnaushleðsluna, sem var u.þ.b. fyrir miðjum skurði norður-suður, var mjög þunnt blandaðra lag, hugsanlega leifar af fyllingarlaginu inni í veggnum (það sást ekki í norður-, austur- eða suðursniðum). Austan við vegginn var niðurgröftur þar sem skorið hafði verið í vegginn og fyllt upp í með fyllingu [7 og 8]. Í þeirri fyllingu voru flyksur af 1104 á örfáum stöðum. Ofan á hnausaveggnum var mannvistarblandað lag [6], hugsanlega hrunlag eða lag eftir rask á staðnum og síðan harða járnútfellinga eða mýrarrauða lagið [5] ofan á því. Þessi „járnpanna“ hefur að líkindum myndast þegar mýrarauði úr torfinu pressast niður undan þunganum og stoppar á þéttari jarðlögum. Ofan á mýrarrauðanum var mannvistarblandaðra lag [4] sem gæti verið jöfnunarlag fyrir vegg [3] sem síðan kemur þar ofan á. Torfið í honum er grátt og leirkennt, en þó með talsverðum rauða í. Í það lag hefur verið skorinn stallur (cut og fylling [1 og 2]) og torfveggur hlaðinn þar í, annað hvort til viðgerðar eða vegna breytinga.

Engar gjóskur fundust *in situ* og því er erfitt að geta sér til um aldur minjanna en smávegis af 1104 sást í fyllingu [7] og neðst í lagi [4]. Grá- og grænleitar gjóskur eru í slitrum hér og þar í torfi en ekki voru tekin sýni úr þeim þar sem þær voru mjög óljósar. Sýni 1 og 2 eru meint gjókusýni tekin ofarlega í skurðinum og myndu líklega ekki gefa greinargóða niðurstöðu, enda virðast þau mjög jarðvegsblönduð og því erfitt að greina þau (sbr. meint LNL frá 2023, sem ekki var hægt að greina). Þeim var því fargað við úrvinnslu.

Í lagi [6] eru einstaka örþunnir brunablettir, sem benda til einhvers konar notkunar á svæðinu eða að svæðið hafi verið yfirborð á þeim tíma. Engin eiginleg kol komu þó í ljós og engin frekari merki um hvað þarna fór fram á þessum tíma

Meginniðurstaðan er því sú að á þessum stað hefur verið veggur um langa hríð, og er elsti fasi hans reistur þannig að grafið var niður á H3/H4 og hlaðið ofan á gjóskuna. Viðgerðir og/eða breytingar hafa átt sér stað a.m.k. þrisvar svo greinilegt sé í skurðinum (en ofan á hann má bæta 1,9 m af veggjum þannig að breytingasagan er ábyggilega mun lengri). Vísbendingar eru um að sléttað hafi verið út og nýr veggur hlaðinn ofan á þann elsta, þannig að einhver tími hefur liðið þar á milli, kannski var elsti veggurinn hreinlega orðinn hluti af tóft þegar veggur [3] var hlaðinn á staðnum, enda gengur ýmislegt á þar á milli, t.d. cut [8] og fylling [7] sem gætu verið

hluti af öðrum vegg. Síðar eru cut [2] og veggjarfylling [1] merki um að verið er að grafa inn í eldri vegg, eða rífa hluta þeirra og gera við eða breyta.

Gripir/sýni

Eitt bein féll úr sniði við rannsóknina, en það var samhengislaust og var ekki hirt.

Tekin voru fjögur sýni, þar af eitt (no. 3) sem var örþunnt, kolað viðarskæni. Sýni no. 4 verður fleytt. Tveimur sýnum (no. 1 og 2) var fargað við úrvinnslu þar sem í þeim var lítið magn gjósku en mun meira magn jarðvegs, og þóttu þau ekki líklegt til að geta gefið niðurstöðu þótt þau færu í greiningu.

Engin gjóskulög fundust *in situ* og því voru engin gjóskulagasýni send í greiningu.

Sjá sýnaskrá í viðauka.

Samantekt

Sé lítið til rannsóknanna 2023 og 2025 er ljóst að menn hafa athafnað sig á svæðinu frá því fyrir 1000, og jafnvel verið komnir með íveruhús uppi í „efri“ Glaumbæ strax á þeim tíma. Fyrri niðurstöður borkjarnarannsóknar utan Glaumbæjar höfðu gefið vísbendingar um að eldri búseta hefði verið í skálanum í „neðri“ Glaumbæ og að búsetan hefði svo flust upp á brekkuna á 11. öld, en þessar nýju vísbendingar gefa tilefni til að ætla að sagan hafi ekki verið svo einföld.

Könnunarskurðurinn 2025 gaf ekki betri vísbendingar um aldur byggðar í „efri“ Glaumbæ en greinilegt er að veggur hefur staðið á þeim stað lengi og var fyrsti veggurinn grafinn niður og reistur beint á H3.

Gríðarmikið torf er í báðum könnunarskurðunum og nær ekkert grjót, nema smáræði í 2023 skurðinum, líklega mest í gólfi, en ekkert í 2025 skurðinum, og því má leiða að því líkum að Glaumbær hafi alla tíð verið sérlega torfríkur bær og að grjót hafi lítið verið notað í veggi, líkt og sést í seinni tíð.

Engar frekari fornleifarannsóknir eru áætlaðar á svæðinu.

Heimildaskrá

- Byggðasafn Skagfirðinga. (e.d.). Glaumbær. <https://www.glaumbaer.is/is/safnid/fridud-hus-a-safnsvaedinu/glaumbaer>
- John M. Steinberg, Guðný Zoëga, Douglas J. Bolender og Brian N. Damiata. (2022). *Glaumbær: Overview and assessment of the results of the 2001-2014 investigations*. Rannsóknaskýrslur BSK 2022-241 / SCASS 2022-27. Byggðasafn Skagfirðinga og Fiske Center for Archaeological Research, UMass Boston.
- Ólafur Lárusson. (1940). *Landnám í Skagafirði*. Skagfirzki fræði II. Sögufélag Skagfirðinga: Reykjavík.
- Sigríður Sigurðardóttir. (2011). *Glaumbær. Kirkja og staður*. 2. útgáfa. Smárit Byggðasafns Skagfirðinga VIII. Aðgengilegt á: <https://www.glaumbaer.is/static/files/Skjol/viii-glaumbaer-kirkja-og-stadur.pdf>

Óútgefnar heimildir

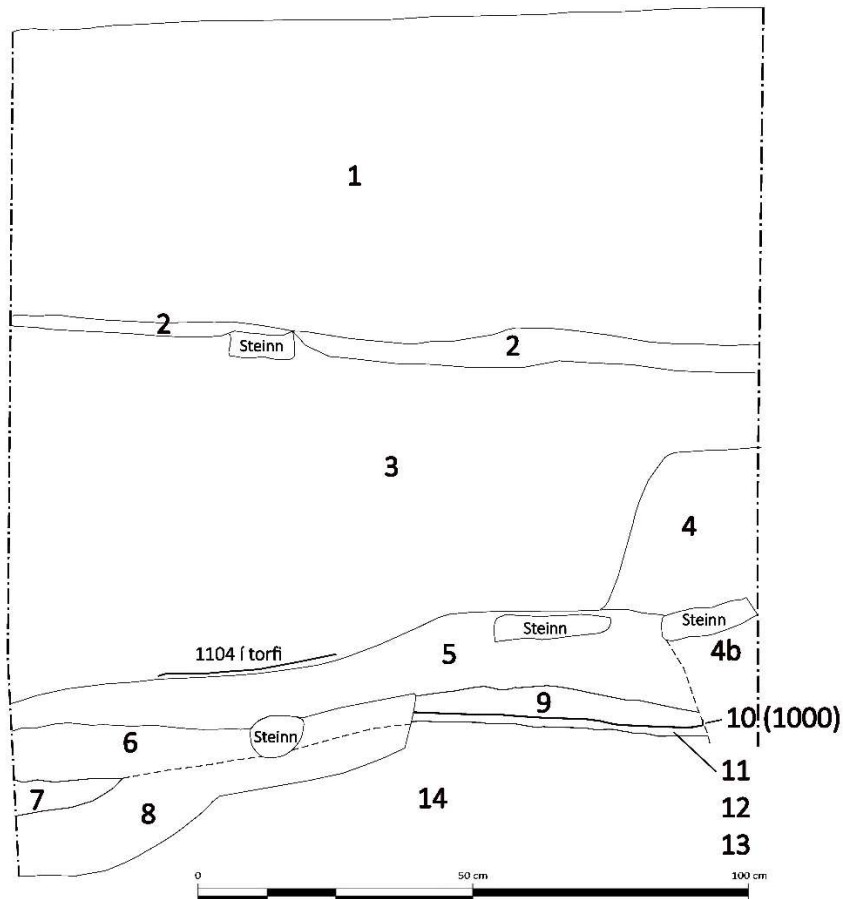
Magnús Á. Sigurgeirsson, tölvupóstur 18. febrúar 2024.

Viðauki 1

Sniðteikningar

2023 - Snið

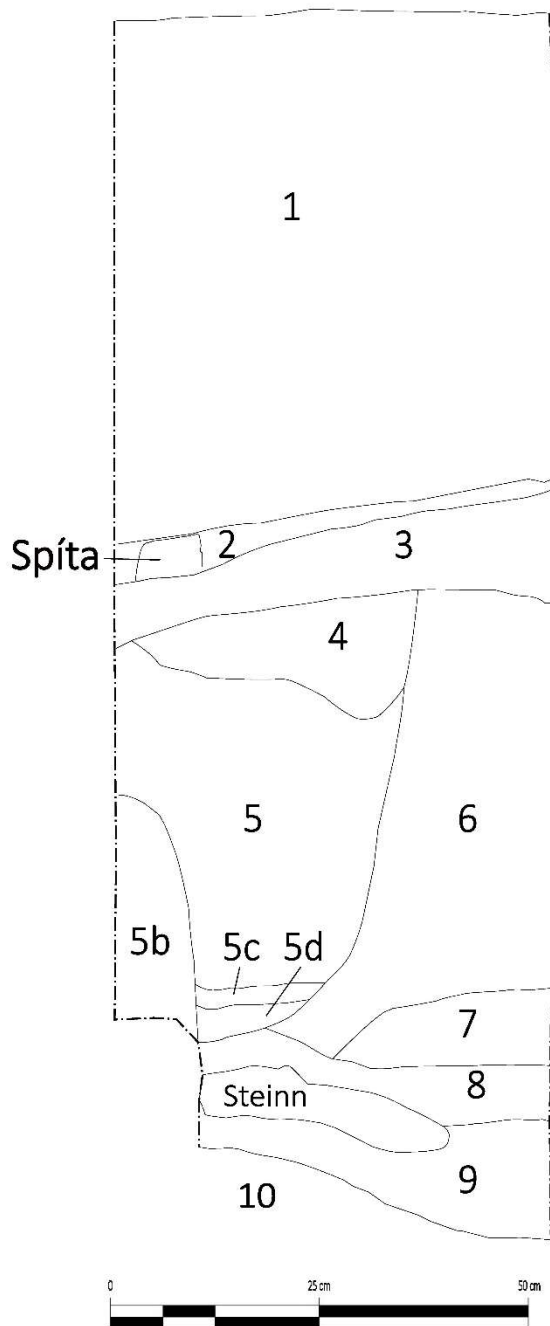
Austursnið



Austursnið

1. Nýlegt torf með bútum úr nælonneti (nót) sem notuð var undir torf á þekju.
2. Rusl með brenndum beinum og viðarösku.
3. Litríkt torf með H1300 undir miðlínu en gjóskan sést ekki ofan við línuna þótt torfið sé eins.
4. Rautt torf laust í sér, smá grátt.
5. Gólflog, móaska og kol, mest grábrúnleitt en örlítið bleikt á milli.
6. Torfblanda með mýrarrauða og mannvist.
7. Bleik móaska.
8. Uppmoksturslag, rótaður náttúrulegur jarðvegur.
9. Svart lag með smá trefjum og kolaögnum.
10. 1000 hangir neðst í því *in situ*.
11. Örpunnt rauðalag.
12. 4-8 mm þykkt kolagólf.
13. LNL?
14. Náttúruleg, rauð mold, H3/H4.

Suðursnið

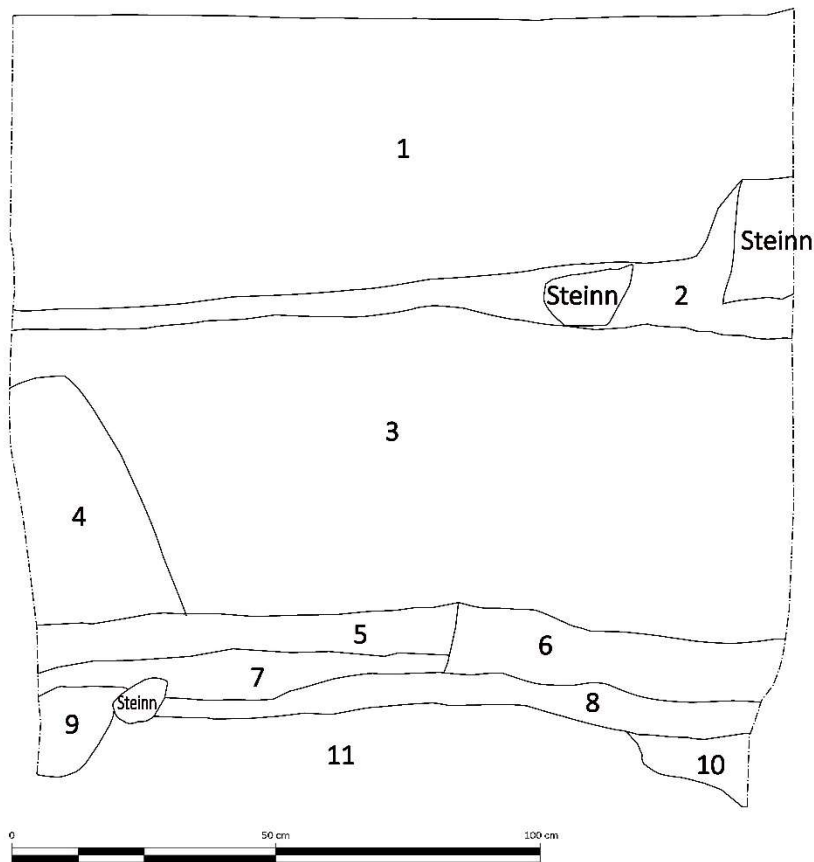


Suðursnið

1. Torf
2. Ruslslag, grá viðaraska brennd bein og timburleifar.
3. Blandað, smá mannvist og torfbland.
4. Rusl með brenndum beinum, smá kol. Lausara í sér en lag [3].
5. Torf, leirkennt með rauða.
- 5b. Rauðara og lausara torf.
- 5c. Kolalag
- 5d. Móaska og rótað.
6. Torf, strengur með líklegu H1300.
7. Gólf, grátt, aska og pínu bleikt. Örlítið af lífrænu fjólubláu.
8. Bleikt móöskugólf. Kolaskotið en lítið annað.
9. Grábrún móaska, lausari í sér en bleika lagið neðst blaðndað uppmokstri með kolum.
10. Náttúruleg, rauð mold, H3/H4.

2. október 2023 GSS og ÁH

Vestursnið

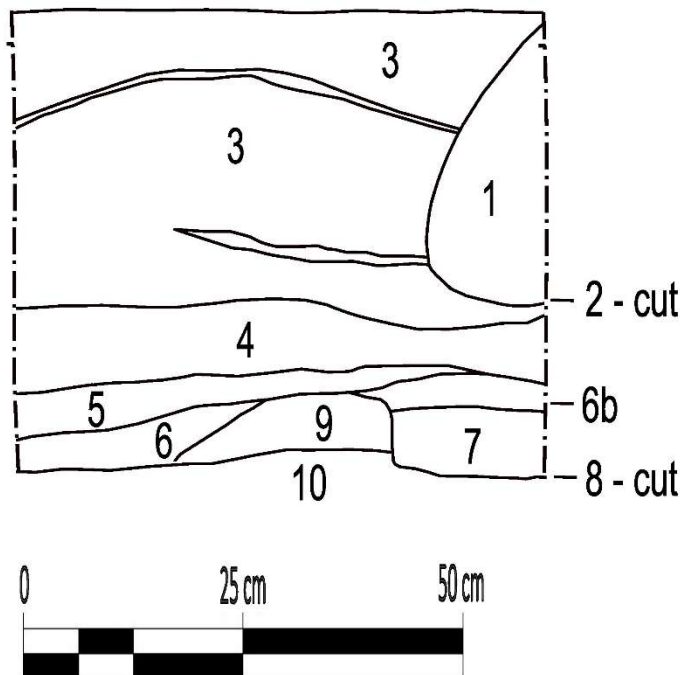


Vestursnið

1. Seinni tíma torf, viðgerð.
2. Ruslalag
3. Torf – gamalt, járnríkt. Neðarlega er járnpannan, mýrrarauðalagið harða – mögulega 1300 í torfinu.
4. Torf, S-snið. Strengjatorfið.
5. Gólf, grátt og þétt.
6. Gólf, blandað. ATH, ekki greinilegt cut á milli [5&7] og [6], en bleika móöskulagið og [7] þynnast út og gráa gólfið [5] líka. Eins og smá rusl í endanum á [6] þar sem þetta gerist.
7. Gólf, móaska. Mjög greinilegt bleikt lag í því.
8. Svarta/dökka lagið. Mjög sérstakt, hreint, mjúkt lag, 3-4 cm þykkt. Hugsanlega náttúrulegt? Eða mór? Virðist innihalda örlítið af svörtum ögnum, kannski kolaögnum en þó ekki víst.
9. Brúnleit móaska, í niðurgrefti.
10. Steinar í náttúrulegum jarðvegi.
11. Náttúruleg, rauð mold, H3/H4.

3. október 2023 ÁH

Norðursnið

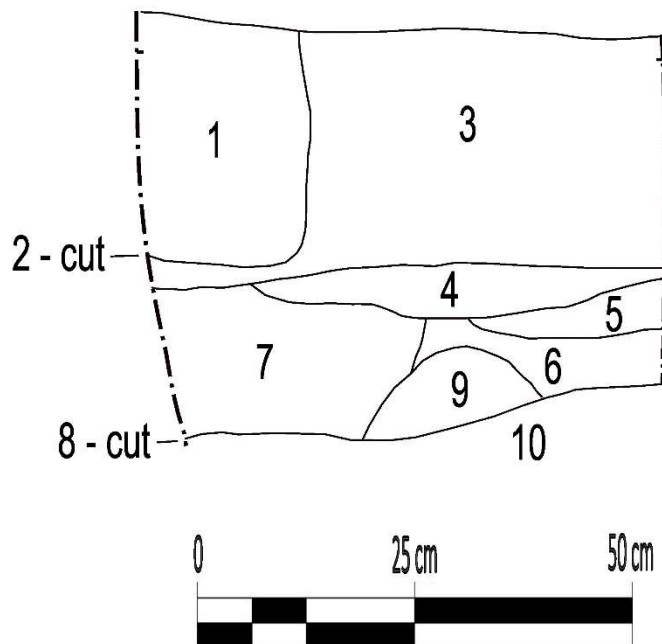


Norðursnið – hæð sniðs er 50 cm

1. Fylling í niðurgreftri (cut) [2]. Torf lausara í sér en annað í kring. Rauðleitara, með meiri mýrarauða. Smávegis leifar af dökkgrænni gjósku hér og þar og kolaagnir, smá smit, í linsum í torfinu. Leirkennt, grátt torf að öðru leyti.
2. Niðurgroftur (cut) í torf.
3. Gulgráleitt, þétt og leirkennt torf. Smá járn í því og kolasmít. Tvö lög sjást í torfinu, líklega uppfylling í vegghleðslunni, en í þeim er meiri mannvist en í torfinu annars.
4. Mannvistarlegt lag en þó ekki gólf. Rauðleitt og dökkgrátt. Mýrarauði, mannvist, pínulítið af 1104 í bland. Smávegis lagskipting greinanleg í laginu en samt er klárlega ekki um gólf að ræða. Hugsanlegt jöfnunarlag undir vegg?
5. Járnpanna. Samþjappaður mýrarauði sem líklega hefur seytlað niður úr torfinu og stoppað á þéttari lögum. Dökkur salli er í laginu sem virðast lífrænar leifar.
6. Blandað lag sem hugsanlega er hrun úr vegg [9], eða allavega að hluta til. Dökkgrátt og svipar til torfsins í hnausunum í vegg [9]. Smá mýrarauði er í laginu og leifar af að því er virðist dökkri, grænletri gjósku. LNL?
- 6b. Lag sem er keimlíkt 6 en stratigrafískt getur ekki verið sama lag. Hugsanlegar leifar af raski eftir að fyllt var í niðurgroft [8]?
7. Uppmokstur eða veggfylling. Mjög blandað lag og samsett úr smáum ögnum. Jarðvegur, gjóska og mannvist með örlitlum kolaögnum. Örlítið af 1104 á einum stað.
8. Cut í gegnum vegg [9] og niður í náttúrulegt [10].
9. Veggur. Greinilegir dökkgráir torfhnausar. Neðst í hnausunum er hart lag úr mýrarauða.
10. Náttúrulegt H3, með smá smiti úr rauðum jarðvegi.

10. júní 2025 ÁH og GSS

Suðursnið

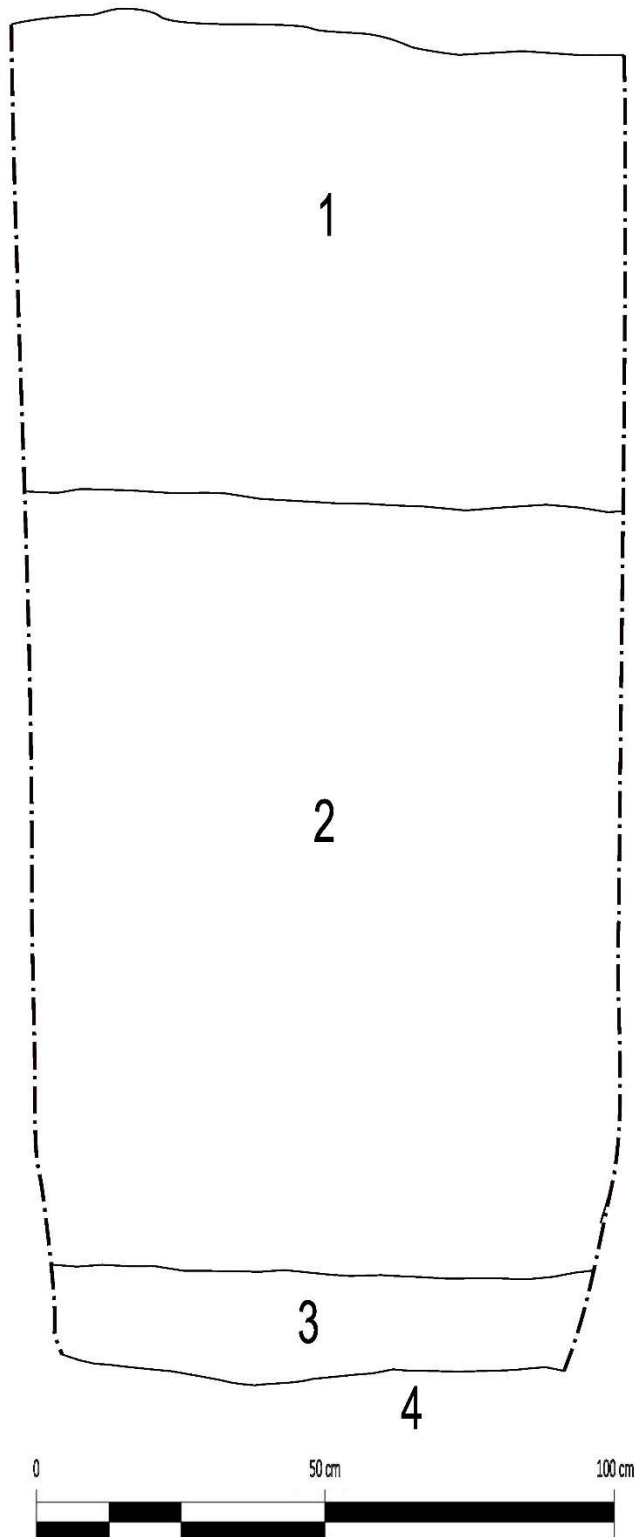


Suðursnið – hæð sniðs er 50 cm í SA horni, 40 cm í SV horni

1. Fylling í niðurgreftri (cut) [2]. Torf lausara í sér en annað í kring. Rauðleitara, með meiri mýrarauða. Smávegis leifar af dökkgrænni gjósku hér og þar og kolaagnir, smá smit, í linsum í torfinu. Leirkennt, grátt torf að öðru leyti.
2. Niðurgroftur (cut) í torf.
3. Gulgráleitt, þétt og leirkennt torf. Smá járn í því og kolasmít. Tvö lög sjást í torfinu, líklega uppfylling í vegghleðslunni, en í þeim er meiri mannvist en í torfinu annars.
4. Mannvistarlegt lag en þó ekki gólf. Rauðleitt og dökkgrátt. Mýrarauði, mannvist, pínulítið af 1104 í bland. Smávegis lagskipting greinanleg í laginu en samt er klárlega ekki um gólf að ræða. Hugsanlegt jöfnunarlag undir vegg?
5. Járnpanna. Samþjappaður mýrarauði sem líklega hefur seytlað niður úr torfinu og stoppað á þéttari lögum. Dökkur salli er í laginu sem virðast lífrænar leifar.
6. Blandað lag sem hugsanlega er hrun úr vegg [9], eða allavega að hluta til. Dökkgrátt og svipar til torfsins í hnausunum í vegg [9]. Smá mýrarauði er í laginu og leifar af að því er virðist dökkri, grænleitri gjósku. LNL?
7. Uppmokstur eða veggfylling. Mjög blandað lag og samsett úr smáum ögnum. Jarðvegur, gjóska og mannvist með örlitlum kolaögnum. Flóknari en sést í norðursniði. Útlitsskipt. Einn grár hnaus er í miðri fyllingu. Líklega uppmokstur einhvers staðar frá.
8. Niðurgroftur í gegnum vegg [9] og niður í náttúrulegt [10], þó ekki eins greinilega niður í [10] eins og í norðursniði.
9. Veggur. Greinilegir dökkgráir torfhnausar. Neðst í hnausunum er hart lag úr mýrarauða.
10. Náttúrulegt H3, með smá smiti úr rauðum jarðvegi.

10. júní 2025 ÁH og GSS

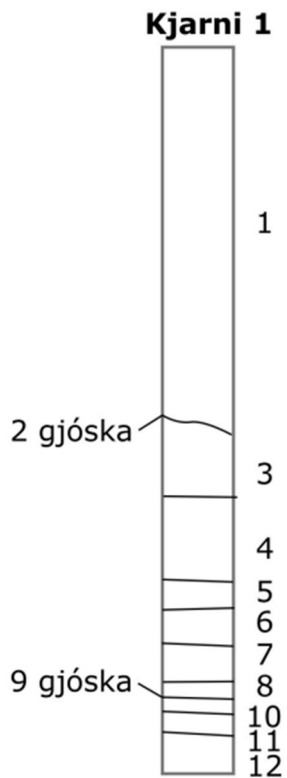
Austursnið



Austursnið – hæð sniðs 2,4 m

1. Torfveggur, þurrari og enn smá lífrænt efni í hnausum, en alls ekki alls staðar.
2. Torfveggur/veggir. Leirkennt, grátt lag með talsverðum rauðum torfum inn á milli.
3. Fylling. Sama og [7] í norður- og suðursniði. Uppmokstur eða veggfylling. Mjög blandað lag og samsett úr smáum ögnum. Örlítið af 1104 á tveimur stöðum.

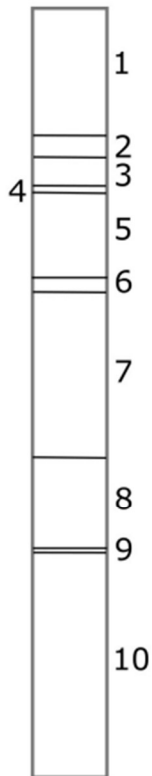
10. júní 2025 ÁH og GSS



Kjarni 1 (40mm bor)

- 1) Heillegt torf með mannvist á milli (58sm)
- 2) Grá gjóska (2-3mm), mögulega insitu.
- 3) Reiðingur eða rótarmikið torf (10sm).
- 4) Mannvist með óbrenndum beinum og rótuðu torfi (11sm).
- 5) Torf (4sm)
- 6) Gólflög (6sm)
- 7) Torf (4sm)
- 8) Gólflag (2sm)
- 9) Grá gjóska, ögn grænleit virðist insitu (1-2mm)
- 10) Gólflag (2sm)
- 11) Rautt torf (3sm)
- 12) Gólflag (5sm)

Kjarni 3



Kjarni 3 (40mm bor)

- 1) Torf (18sm)
- 2) Mjög þjappað torf (4sm) niður á 21sm, hugsanlega yfirborð sem gengið hefur verið á
- 3) Laust torf (4sm) niður á 25sm,
- 4) Móðskurusl með stökum stein í kjarna (1sm)
- 5) Blönduð mannvist (12sm) niður á 38sm
- 6) Gólflag (2sm) milli 38-40sm.
- 7) Laus jarðvegur (23sm) tolldi ekki í kjarna milli 40-63 sm. Blönduð mannvist og flekkur af svartri gjósku mögulega 1766 eða 1721.
- 8) Torf (13sm) milli 63 -76.
- 9) Dokkgrá grænleit gjóska í rökum jarðvegi.
- 10) Torf (30sm) með gulum og rauðum jarðvegi, neðri hluti þess meira móðskublandaður niður á 107sm.

Kjarni 4

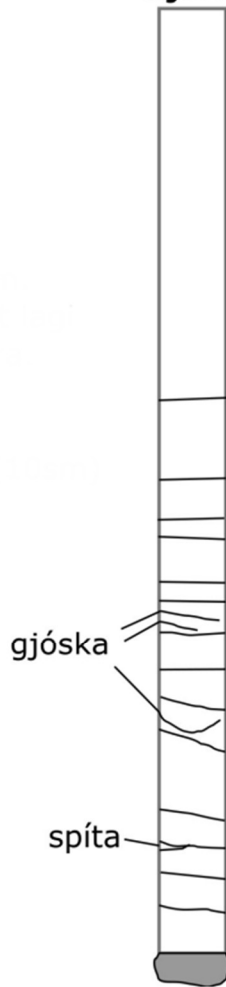


Kjarni 4 (40mm bor)

(í línu við norðurvegg núverandi húsa)

- 1) Rauðleitt torf með dökkri gjósku niður á 36sm.
- 2) Þjappað mannvistarlag með smá kolum, líkist lagi sem gengið hefur verið á, mögulega utandyra.
- 3) Blandað mannvistarlag.
- 4) Mjög þjappað lag af H3/H4 með smá kolum (10sm) á milli 70-80sm.

Kjarni 5



Kjarni 5 (65mm breiður bor)

- 1) Heillegt torf með blandaðri mannvist innanum, frekar lítið (55sm). Svört gjóska í torfi líklega 1766 eða 1721.
- 2) Ruslalog með smá torfi (11sm).
- 3) Torf með smá rusli (5sm).
- 4) Rautt og grátt lagskipt þjappað feitt gólflög (3sm).
- 5) Lagskipt mjög þjöppuð gólflög (6sm).
- 6) Grátt leirlag milli gólflaga (2sm).
- 7) Lagskipt mjög þjöppuð gólflög (5sm) með tveimur gjósku linsum, grá gjóska mögulega H1300.
- 8) Lagskipt torf (5sm)
- 9) Þjöppuð gólflög (4-6sm)
- 10) Torf (4sm) með grárri gjósku, mögulega H1300.
- 11) Móaska, svört og rauð, mögulega útmokstur úr eldstæði (12sm).
- 12) Gólflög, mjög þjappað (4sm).
- 13) Gólflög, lausara í sér, rauðleitt (4sm).
- 14) Grábrúnt gulleitt gólflög (5sm).
- 15) Dökkt grábrúnt þjappað en ekki mjög lagskipt gólf (5-6sm).
- 15 Steinn í botni og ekki farið dýpra.

Viðauki 2

Sýni

2023

Númer	[C]	Vol.	Fjöldi	Lýsing	Dags	ID	ATH
				Fyrsta gólf undir torfi, gráleitt [5 í austur- og			
1	5 (AogV)		1	vestursniði]	28.9.2023	ÁH	
2	5 (V)		1	Grátt gólf, á 121-125 cm dýpi [5]	29.9.2023	ÁH	
3	7 (S)		1	Móaska [7 í suðursniði]	29.9.2023	ÁH	
4	8 (V)		1	Dökka lagið [8 í vestursniði]	29.9.2023	ÁH	
5	10 (V)		1	Meint 1000 gjóska.	29.9.2023	ÁH	Eytt í greiningu, en örlítið geymt sem "varaeintak"
				Móaska [9 í suðursniði], tekið úr neðsta hlutanum þar.			
6	9 (S)		1	Náttúrulegt þar undir.	29.9.2023	ÁH	
7	8 (V)		1	Dökka lagið [8 í vestursniði], með gjósku?	2.10.2023	ÁH	Henda (of lítið fyrir greiningu)
8	9 (V)		1	Móaska [9 í vestursniði], ofar.	2.10.2023	ÁH	
9	9 (V)		1	Móaska [9 í vestursniði], neðar.	2.10.2023	ÁH	
10	12 (A)		1	Meint gólf, kolalag [12 í austursniði].	2.10.2023	ÁH	
11	13 (A)		1	Meint LNL [13 í austursniði].	2.10.2023	ÁH	Eytt í greiningu, en örlítið geymt sem "varaeintak"

2025

Númer	[C]	Vol.	Fjöldi	Lýsing	Dags	ID	
1		4	1	Hugsanleg gjóskulinsa úr blönduðu lagi [4]	30.5.2025	ÁH	Henda (of lítið fyrir greiningu)
2		6	1	Hugsanlegt gjóskublandað lag, efst úr lagi [6]	30.5.2025	ÁH	Henda (of lítið fyrir greiningu)
3		7	1	Kolað viðarskæni úr fyllingu [7], með jarðvegi	10.6.2025	ÁH	
4		6	1	Sýni úr lagi [6], mannvistarbland.	10.6.2025	ÁH	